

BAKIO: ETXE BARRIEN IZENAK AUKERATUTEKO ERSIPIDE ETA JARRAIBIDEAK

Euskal ekandu zaarra izan da norberaren etxeari izena emotea, arako “etxetik izena eta izenetik izana” egia egin da-edo. Bakion be ekandu ori gizaldietan zabal eta luze bizi izan da gure artean oraintsura arte. Aspaldion baina, etxe barri asko egin dira errian, eta, antza danez, aurrerantzean geiago egingo be. Orreotariko etxerik geienai baina izenik ez jake emon, ekandu zaar ori zelan edo alan etenduta; edota, alan esan bear da, izen ganorabakoa emon jake batzuetan, urte askotako euskal senaren aurkako norabidean. Alan bada: “etxe bat, izen bat”.

Ekandu orreri oratu bear jako barrian, sendoro oratu be. Erriko nortasunaren ezaugarri sakona izan da, eta gure erriak berezko dauan nortasuna, euskal nortasuna, ez leuke inoz galdu bear, Erri izaten jarraitu gura badau, beintzat. Gaur eguneko egoera soziolinguistikoa bestelangoa izanda, ez dago beste biderik, erriko gizartea bera gino andi baten (udatiarrak) bakiotarra eta euskalduna izan ezda, ekandu ori erriko erakundearen, udalaren eskutik atzera biztu eta etorkizunean aurrera sakatutea baino, ofizialdutea, erriko berebetearen normalkuntza geografikoaren barruan, atan be.

Au guztiau zuztarrean konpondu bear da. Urigintza arauetan gai au kontuan eukitea izango litzake biderik garbiena, dagozan utsuneak egokiro bete eta okerreko geiagorik ez egiteko. Kontu onetan araua egitea ezeze, udalak laguntza tekniko (berbete aolkularitzea, ..) emotea be berezkoa izango litzake. Udal arau barri au erriko urigintzako arauetariko beste bat izango litzake, au da, bete bearrekoa.

Alan bada, gure uste apalez, utsune ori beteteko urrango erispide oneek kontuan euki bearko leukez arau berezi orrek, izenbako etxeai zein etxe barriai izenak emotera-koan:

1.– Etxe izen guztiak euskeraz egongo dira, erriko inguru etnolinguistikoagaz, ondare istoriko-toponimikoagaz bat

egin daien; aurrerantzean be, eundaka urteko continuum linguistikoari jarraipena emoteko, erriko gomutapen linguistikoari eutsi eta jagoteko, azken baten. Ondare linguistiko ori etorkizunari begira jagotekotan, atan be. Gaur arte izen barik dagozan etxeak zein etxe barrien izenak euskeraz iminiko dira. Beste alde batetik, izena erderaz dauken etxe orreen jaubeai be aukera ori zabaldu bear jake eta izenak euskeraz iminiko dira, eurak alan gura izan ezkerroan, jakina.

2.– Izenok aukeratuteko Bakioko ondare linguistikoa oinarritzat artuko da, au da, Bakioko euskerea eta toponimia, izenok erriko berezko inguru linguistiko-toponimikoagaz oso-osoan bat etorri daitezkan, arrotz eta erriko inguru etnolinguistikotik kanpo ez daitezkan lotu. Alanda ze, Bakioko euskerea bizkaieraren azpieuskalkietariko bat dan ezkerroan, Bakioko bizkaierea izango da oinarria, baina ez edozelangoa, agozkoaren paraje-paraje egonda, idazkeran bizkaiera arautuaren ildoan doana baino (Ibarberria→Ibarbarria, Ziyalde?Ziialde). Erriko euskerearen berezitasun linguistikoak (atzizkiak, aurrizkiak, aldaera lexikalak: baltz, barri, bedar, burdi, eleiz, gan/gane, gitxi, gorta, aretx, atx, idar, iko, leizar, mune, mustur, oste, solo, txiker, -txu, zilo, ...) erabiliko dira: Elexondo, Iturribaltza, Iturrigane.

3.– Aurrean esandako guztiagaitik, bada, erriko toponimia (toponimia istorikoa: oronimia, idronimia, fitonimia, oikonimia, ...) izango da orretarako iturri nagusia, beste edozein iturritara jo barik. Egingo dan etxe barria solo, ortu, baso edo beste lekuren baten ganean eginda egongo da-eta. Ezaugarri edo egongune geografiko orreek guztiorreek berezko izena dauke erriko toponimian. Alan bada, aukeraketa ori egiteko urrangoan agertuko diran erispideak erabiliko dira errenkada orretan, leenengo zein erabili eta lekuizenaren egokitasuna dala-eta:

a.– bertako orubearen leku-izena: Gorostiaga.

(2n. orrialdetik dator)

Lenago ikusi dogun legez, bizkaierako **oneri** ta **orreri**, jatorragoak izanik **oni** ta **orri** baño, eta euskaldun guztien erdiak erabilten dituezenak, zergatik ez dira artu euskera batua osatzeko? Esan eben “gipuzkera osotua” izango zala batuaren oñarria. Begi bistan dago zelako aukera ederra galdu dan agindu ori betetzeko. Zelan ulertu bear dogu au?

Badirudi, gure jakintsuak, ez len eta ez oin, ez dauela uste izan bizkaieratik ezer onik atara leikenik eta bizkaiera albo baten lagatzeko joera oker ori artu daue, eta gañera, ezer be aztertu barik, zeozelan esateko, euren jakituria bear-bea-

rezkoak diran ikerketa sakonen gañetik ipiñirik. Ezer probatzen alegiñik egin barik eta iñolako errazoirik bage bizkaiera desprestigmatuz.

Orrelako gertaera oker ugari jaso dituz bizkaierak urrango artikuluetan ikusiko dogun legez. Euskalki onek bizirik gorde dituz ainbeste ta ainbeste itz eta molde jatorrak Bizkaiko erriari erakutsi bear diranak, bere euskalki zar eta eder oneri berez sor jakon prestigioa bihurturik eta arro egon dadin beragaz, bidezkoa dan legez, batzuen itsukeriai jaramonik egin barik.

Iker J. Laka Guenaga